

formada pel *laberint*, constituït per diverses galeries que es tallen de forma ortogonal (MONTORIOL I ANDRÉS, 1964).

Pel que fa a les circumstàncies de la troballa, només sabem que sembla que es va localitzar a la zona anomenada *laberint*, o sigui, a l'indret més amagat de la cova, en una petita esclatxa de la roca. D'acord amb aquestes dades, el lloc de la troballa seria molt proper a aquell en què als anys cinquanta del segle XX el Dr. Eduard Ripoll trobà un altre conjunt de bronzes, en una prospecció exhaustiva de la cavitat a la recerca de pintures rupestres paleolítiques, efectuada en el marc d'una prospecció arqueològica de les cavitats de la zona prepirinenca (GALLART, 1991a: 100-101). Però desconeixem altres dades sobre la disposició dels materials en el moment de la descoberta; no sabem si, com en l'altre dipòsit localitzat en la mateixa cova, els braçalets es trobaven entrelaçats entre si per un d'ells formant una unitat (GALLART, 1991a: 100-101).

En total, aquest segon dipòsit de bronzes consta de 41 elements, amb un pes total de 2.124 grams. Està constituït per una destrat plana, 29 braçalets, un torques, una fulla d'afaitar i nou anelles.

La destrat plana presenta un bon estat de conservació. És lleugera, amb el cos trapezoïdal allargat, la secció transversal rectangular, el taló també rectangular amb els costats arrodonits, el tallant convex i simètric, i a la part central d'ambdós lloms presenta dues fines rebaves longitudinals de fosa, les quals ens indiquen que es va fondre amb un motlle bivalve de dues matrius. Mesura 124 mm de longitud, l'amplada del tallant és de 37 mm i la del taló de 18 mm. Les destrats planes tenen el seu inici a la fi del neolític i perduren durant els inicis de l'edat del bronze. Aquesta destrat plana de Muricecs té moltes similituds morfològiques amb alguns exemplars del sud de França, com per exemple amb dos exemplars trobats a Saverdun (Ariège), atribuïdes al bronze antic (GUILAINE, 1972: 45, fig. 5), amb un altre de Puyméras (Vaucluse) i amb un de Pont-Saint-Esprit (Gard) (CHARDENOUX I CORTOIS, 1979: 29-35, pl. 2 i 3).

Els 29 braçalets presenten en general un bon estat de conservació, encara que en algun exemplar hi trobem alguna petita fissura, alguns punts d'òxid i zones amb carbonats. Estan coberts totalment o parcial d'una patina de color verd fosc

Figura 2. Fulla d'afaitar.

Figura 3. Destral plana.

brillant. Són tots sencers a excepció de dos exemplars, als quals els manca un petit fragment de la part terminal d'un dels extrems. Són de mida gran, de forma ovalada, oberts i massissos, amb diàmetres màxims que oscil·len entre 68 i 120 mm i diàmetres mínims entre 51 i 80 mm. En general les tiges són més o menys fusiformes, amb els extrems rectes i amb longituds que oscil·len entre 190 i 264 mm. Tenen la part central més ampla, que es va aprimant en direcció als extrems, els quals, en alguns casos, presenten la cara externa rematada per un bordó transversal. Les seccions són biconvexes, planoconvexes o hexagonals, tant a la part central com als extrems.

En els braçalets, des del punt de vista decoratiu, podem establir un primer grup, que és el més nombrós, format pels quinze exemplars llisos, sense decoració. Un segon grup format per sis exemplars que presenten una, dues o tres línies incises, més o menys profundes, o amb puntejat, disposades de forma longitudinal,

Figura 4. Conjunt dels elements del dipòsit.

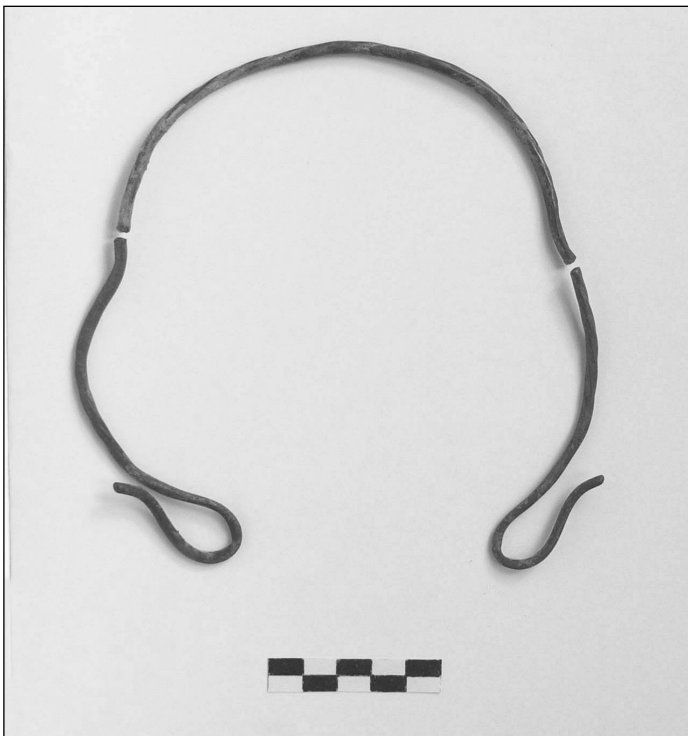

Figura 5. Torques.

com acanalades, a la cara externa, entre l'inici d'ambdues parts terminals. Una variant en aquest grup la constitueix un braçalet que presenta també una línia incisa longitudinal, i entre l'acabament, a l'inici d'ambdues parts terminals, i els extrems, un motiu d'espina de peix i tres línies transversals als extrems. Un altre grup, format per tres exemplars, presenta una senzilla decoració incisa situada a ambdues parts terminals, formada per dos grups de línies incises transversals i paral·leles entre si. Una variant d'aquest grup està representada per un braçalet que presenta diverses línies transversals i paral·leles entre si als extrems, a continuació dues línies paral·leles que n'emmarquen altres de transversals i al seu costat una aspa. Els dos darrers grups estan formats pels braçalets que tenen una decoració més complexa, integrats per un sol exemplar. El primer presenta una decoració que comprèn tota la cara externa, des d'un extrem a l'altre, formada per diversos grups de línies paral·leles disposades en zig-zaga de forma transversal, separades per zones llises o per línies transversals en ambdós grups de les parts terminals. El segon presenta una decoració que comprèn pràcticament tota la cara externa, formada per diversos grups de tres línies obliqües i paral·leles entre si que configuren un motiu de zig-zaga seguit i un motiu en angle agut i dues línies transversals als extrems terminals.

En general els motius decoratius estan bastant esborrats, sobretot els que es troben a les parts terminals, de manera que interpretem que fou a causa del constant i perllongat fregament amb les vestimentes en el període d'ús, una circumstància que també vàrem observar en els braçalets decorats de l'altre dipòsit trobat en aquesta mateixa cova (GALLART, 1991a: 105) i també en els del dipòsit de Llavorsí (GALLART, 1991b: 121).

Els braçalets d'aquest dipòsit, tant des del punt de vista morfològic com en general des del punt de vista decoratiu, presenten moltes similituds amb els de l'altre conjunt trobat a la mateixa cova de Muricecs (GALLART, 1991: 104-107; GALLART, 2002: 139-141 i 157-161), i sobretot amb braçalets de dipòsits, enterraments i hàbitats del sud-est de França, atribuïbles a un horitzó cronològic que va des del bronze mitjà fins a inicis del bronze final, com per exemple els

de la *Grotte de Bussières* (Meyrannes, Gard) (ROUDIL, 1972: 107-111, fig. 37) i de l'*Aven du Cloporte* (Goudargues, Gard) (ROUDIL I SOULIER, 1969: 450-452, fig. 4-6), entre d'altres. En aquesta zona els braçalets, escassos durant el bronze antic, experimenten un gran desenvolupament durant el bronze mitjà i durant els inicis del bronze final.

La fulla d'afaitar presenta un mal estat de conservació. La fulla és discoïdal, d'1,5 mm de gruix, amb els extrems plens d'osques i dues escotadures a la zona de contacte amb el mànec, que és de secció rectangular. Es tracta d'un element molt interessant per la seva singularitat.

El torques presenta un bon estat de conservació, tot i que està trencat en tres fragments. Està cobert per una densa pàtina de color verd fosc. La tija està torçada en forma helicoïdal i els extrems, llisos i de secció lenticular, girats cap als costats. Es tracta d'un tipus de torques habitual en conjunts del bronze mitjà i inicis del bronze final de França (ÉLUÈRE I GOMEZ, 1990: 115-116).

Les nou anelles que formen part d'aquest conjunt presenten en general un bon estat de conservació i una bona factura, encara que un dels exemplars està trencat en dues parts. Estan cobertes per una densa pàtina de color verd fosc brillant. Tenen forma circular, amb uns diàmetres externs que oscil·len entre els 24 i 30 mm i els gruixos. Les seccions són circulars, romboïdals o lenticulars. Sis exemplars no tenen decoració i els tres restants presenten unes fines línies incises a l'aresta central externa, perpendiculars i paral·leles entre si. Les anelles són elements que tenen un ventall cronològic molt ampli, ja que en trobem des del calcolític fins a l'època ibèrica. Tant a Catalunya com al sud-est de França, durant el bronze mitjà i els inicis del bronze final trobem les anelles molt ben representades entre els materials procedents d'hàbitats a l'aire lliure i en cova, de dòlmens i de coves i balms sepulcrales.

La deposició d'aquest segon dipòsit de la cova de Muricecs s'ha de situar en una data similar a l'anterior, entre la fi del bronze mitjà i els inicis del bronze final. La procedència dels materials sembla que s'ha de buscar al nord dels Pirineus i haurien arribat a través d'alguns dels passos accessibles dels Pirineus. Pel lloc de la cova on es van localitzar i per la forma de depo-

sició dels dos dipòsits, és clar que es tracta d'amagatalls; així mateix, pel tipus i per l'estat de les peces, també sembla clar que es tracta d'objectes destinats a la fosa o a l'intercanvi, però se'n fa difícil dir si la deposició va ser feta pels mateixos habitants de la cova com a reserva de metalls o va ser feta per un metal·lúrgic o un grup de metal·lúrgics ambulants.

Referències bibliogràfiques

- CHARDENOUX, M. B.; COURTOIS, J. C. (1979). *Les haches dans la France méridionale. Prähistorische Bronzefunde, Abteilung IX, Band 11*. München.
- DD.AA. (2003). «Museu de Valls». DD.AA. *El bronze en museus de les comarques de Tarragona*. Col·lecció «dif-fundere» -2. Tarragona, p. 143-160.
- ÉLUÈRE, C.; GOMEZ, J. (1990). *Typologie des objets de l'Age du Bronze en France. Fascicule VII: Bracelets, colliers, boucles*. Paris: Société Préhistorique Française, Commission du Bronze.
- GALLART, J. (1991a). «Estudi preliminar del dipòsit de bronzes de la Cova dels Muricecs (Llimiana, El Pallars Jussà)». *Collegats*, 5. XXXVI Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos (Trep, 1990), p. 99-112.
- GALLART, J. (1991b). *El dipòsit de bronzes de Llavorsí. Pallars Sobirà*. Excavacions Arqueològiques a Catalunya, núm. 10. Barcelona: Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya.
- GALLART, J. (2002). «Els braçalets de la Cova dels Muricecs». Dins: *Sala d'Arqueologia, Catàleg*. Edició a cura de J. LL. RIBES I FOGUET. *Quaderns de la Sala d'Arqueologia 2*. Institut d'Estudis Ilerdencs, p. 139-141 i 157-161.
- GUILAINE, J. (1972). «L'Âge du Bronze en Languedoc occidental, Roussillon, Ariège». *Mémoires de la Société Préhistorique Française*, 9. Paris.
- MONTORIOL, J.; ANDRÉS, O. (1964). «Estudio morfogenético de la Cova de Muricecs (Pas dels Terradets, Llimiana, Lèrida)». *Speleon*, XV. Oviedo, p. 30-47.
- ROUDIL, J. (1972). «L'Âge du Bronze en Languedoc oriental». *Mémoires de la Société Préhistorique Française*, 10. Paris.
- ROUDIL, J. L.; SOULIER, M. (1969). «Les bronzes de Goudargues (Gard)». *Bulletin de la Société Préhistorique Française*, 66, p. 448-456.

Josep GALLART i FERNÁNDEZ. Àrea de Co-neixement i Recerca de la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya.